

opusdei.org

František a Benedikt: Kontinuita, alebo zlom?

Článok Mariana Fazia, nového generálneho vikára Opus Dei, autora publikácie „Pápež František, kľúč k jeho mysleniu“ (El Papa Francisco. Claves de su pensamiento)

29.01.2015

Od zvolenia Františka za následníka Benedikta XVI. už uplynulo veľa mesiacov. Zmena v štýle je zjavná,

evidentná, pripomínajúca zmenu pápežského imidžu, ktorý vo svojej osobe priniesol svätý Ján XXIII., tak odlišný od osobnosti Pia XII., alebo Pavla VI., - rezervovanejších a intelektuálnejších osobností – tak odlišných od Dobrého Pápeža. K takej istej situácii došlo, keď svätý Ján Pavol II. nastúpil po nedávno blahoslavenom Pavlovi VI – s tridsaťdňovým intervalom stále sa usmievajúceho pápeža Lucianiho, uľahčujúcim tento prechod –, ako aj keď Benedikt XVI. nastúpil po svätom poľskom pápežovi.

Zmeny v štýle pápežov sú dôsledkom ľudského prvku v Cirkvi. Spomínané príklady z posledných desaťročí sú súčasťou jedných z najpozitívnejších historických momentov v rímskom pontifikáte. Táto rozmanitosť prináša obohatenie, pretože štýl jednotlivca sa vo veľkej miere odvíja od jeho idiosynkrázie, osobitosti a kultúrnych tradícií, ktoré formovali

jeho osobnosť. V poslednom čase bola Cirkev obohatená slovanskou tradíciou Karola Wojtylu, stredoeurópskou tradíciou Josepha Ratzingera, a v súčasnosti latinskoamerickou tradíciou Jorgeho Maria Bergoglia.

Z pohľadu individuálnej charizmy si známy americký novinár John Allen dovolil takéto prirovnanie, vychádzajúce z hudobných štýlov: Ján Pavol II. je „rock and roll“, Benedict XVI. je „klasika“, a František je „folk“. A pritom samozrejme vieme, že vyhnúc sa poukazovaniu na akékoľvek detailné, citlivé odlišnosti, Ján Pavol II. vymenoval Jorgeho Bergoglia za biskupa a kardinála, že Benedikt oslavoval jeho zvolenie za pápeža, a že František si vyzdobil svoju skromnú izbu v Argentíne plagátom nemeckého pápeža.

Láskavý prístup a obdiv Františka voči svojmu predchodcovi si skutočne zaslúži našu pozornosť. Môžem sa tu podeliť aj so svojimi osobnými spomienkami. V auguste 2008 som sprevádzal vtedy kardinála Bergoglia na krátkej ceste po Buenos Aires. Počas cesty sa mi zdôveril, že na Benediktovi XVI. najviac obdivuje jeho pokoru a jeho učenie. Spomenul som si na tieto slová, keď Ratzinger rezignoval a uvedomil som si, aké hlboké sú to slová: Benedikta si budeme pamätať práve kvôli jeho pokore a magistériu.

Zmena štýlu a osobný vzťah, plný láskavosti a obdivu voči Benediktovi XVI., sú jasné vo Františkových slovách a gestách. Čo však môžeme povedať o súčasnom pápežskom magistériu v súvislosti s tým predchádzajúcim? Majú kultúra plytvania a diktatúra relativizmu niečo spoločné?

Diktatúra relativizmu

V pondelok, 18. apríla 2005, kardinál Joseph Ratzinger predsedal pri slávení svätej omše, ktorá inaugurovala konkláve, ktoré potom malo zvoliť následníka pápeža Jána Pavla II. Vo svojej homílii dekan kolégia kardinálov poukázal na to, akým kultúrnym okolnostiam bude musieť nový pápež čeliť...bez toho, žeby vedel, že tie slová vlastne adresuje sebe samému. V tom rozhodujúcom odstavci povedal nasledovné: „S koľkými vetrami doktríny sme sa stretávali za posledné desaťročia, s koľkými ideologickými tendenciami, s koľkými spôsobmi myslenia. Malá loďka myslenia mnohých kresťanov bola zmietaná týmito vlnami – pohadzovaná od jedného extrému k druhému: od marxizmu k liberalizmu, dokonca k libertinizmu; od kolektivismu k radikálnemu individualizmu; od ateizmu k

vágnemu náboženskému mysticismu; od agnosticizmu k synkretizmu, atď. Každý deň vznikajú nové sekty, a to čo nám sv. Pavol hovorí o klamlivom ľudskom učení a blude (pozri Ef 4:14) sa stáva skutočnosťou.

Dnes sa jasná viera založená na Vyznaní viery Cirkvi často onálepkuje slovom fundamentalizmus. Na druhej strane relativizmus, teda „nechať sa zmietat' sem a tam, nechať sa unášať sa akýmkoľvek vetrom doktríny", sa zdá byť jediným postojom, ktorý možno zaujať voči modernej súčasnosti. Budujeme diktatúru relativizmu, ktorá nepovažuje nič za definitívne, a ktorej konečný cieľ spočíva výlučne vo vlastnom egu a vlastných túžbach."

Diktatúra relativizmu, alebo na druhej strane pozitívny postoj potreby a naliehavosti obnoviť

dôveru v možnosť dopracovať sa k pravde prostredníctvom viery a rozumu v pluralitnej spoločnosti, bola ústrednou témou predchádzajúceho pontifikátu. Známe prejavy v Regensburgu, Westminster Hall a v Bundestagu, sú nádherným dôkazom tohto záujmu a starostlivosti o posvätenie myšlienky zdravého laického prístupu, prekonávajúceho laicizmus a fundamentalizmus.

Relativizmus je kríza pravdy, pretože sa domnieva, že ľudské bytosti nie sú schopné dospieť k pravde, univerzálnej etike, základným ideám, ktoré môžu zdieľať všetci, nezávisle od historických alebo kultúrnych aspektov. Toto nie je téma vzťahujúca sa výlučne na logiku alebo filozofiu. Je to všeobecný postoj k veľkej výzve pravdy. Je to zabúdanie na slová Ježiša Krista: „pravda vás oslobodí“ a pravda sa potom vníma ako vrchol limitov našich možností a nášho

osobného rozvoja, alebo, ako kolektívneho, alebo kultúrneho rastu. V takomto ponímaní je pravda obmedzením nášho kreatívneho potenciálu. Avšak, ak máme byť schopní budovať niečo trvalé, pravda je nevyhnutná ako pevná podstava, na ktorej sa môže rozvíjať spoločenská a individuálna kreativita. Čím silnejšia je táto základňa, tým vyššia je stavba, tým viac je možností, slobody projektov, ideí, návrhov. Pravda, v takomto ponímaní, je základom nášho pokroku a inovácie.

Niekedy existuje riziko vnímania „ľudstva ako skleneného domu, kde sa posudzujú alebo kategorizujú ľudia" –, použijúc slová pápeža Františka na záver Synody biskupov o rodine. Avšak v neveľmi citovanom prejave na La Sapienza v Ríme, sa Benedikt spolu so svätým Augustínom zamýšľa nad skutočnosťou, že teoretická pravda

sama osebe – so svojimi abstrakciami, súdmi a klasifikáciami – privádza k smútku, a že úplná pravda sa skladá z poznania toho, čo je dobré, a preto „pravda nás robí dobrými" a tak nás vedie k dobročinnej láske a k akceptovaniu iných.

Kultúra plytvania

František, na druhej strane, rozvinul z odlišných perspektív to, čo nazýva „kultúrou plytvania": spoločnosťou, ktorá opúšťa starých, chorých a mladých, pretože je zameraná na seba, zvelebujúc bôžika peňazí, bôžika pôžitkov a bôžika moci. V Evangelií Gaudium to hovorí priamo: v kontraste s radosťou so stretnutia s Ježišom, „veľkým nebezpečenstvom dnešného sveta, preniknutého konzumným štýlom, je bezútešnosť a stiesnenosť samolúbeho a žiadostivého srdca, horúčkovité

naháňanie sa za povrchnými
pôžitkami a otupené svedomie".

Preto znovu čelíme cenzúre
diktatúry, aj keď v tomto prípade nie
ideovej, ale materiálnej: „Klaňanie sa
zlatému teľaťu (pozri Ex 32:1-35) sa
nám vrátilo v novom a bezcitnom
preoblečení sa za modloslužbu
peňazí a diktatúru neosobnej
ekonomiky, ktorej chýba skutočne
ľudský zmysel". Táto diktatúra
redukuje človeka „len na jednu z
jeho potrieb: spotrebu, teda niečo, čo
by bolo možné prirovnať k
imanentnému „vlastnému egu a
túžbam", o ktorých hovoril Benedikt
XVI.

František neodsudzuje útoky na
ľudskú dôstojnosť abstraktne, ale v
telesnom utrpení chudobných a
marginalizovaných. Vo zvyškoch
európskeho sveta, ktorý odmieta
afrických imigrantov na Lampeduse,
v marginalizovaných ľuďoch žijúcich

v bedárskych štvrtiach na okrajoch rastúcich veľkomiest, vo favelách, slumoch, v obetiach nových foriem otroctva ako je obchodovanie s ľuďmi, v deťoch-vojakoch, v smutných príbehoch ľudí uviaznutých v zajatí drog. Tento prorocký výkrik sa ozýva v ušiach celého sveta, a hovorí sa aj o Nobelovej cene, keď ho mnohé noviny a časopisy umiestňujú na svoje prvé stránky. Avšak modloslužba materiálnych vecí pokračuje aj naďalej, pretože jej hlboké korene ju naďalej udržujú silnou.

V exkluzívnom interview s Henriqueom Cymermanom sa František úprimne vyjadril o sociálnych dôsledkoch týchto modloslužobných postojoch: „Upadli sme do hriechu modloslužobníctva, modloslužby peňazí. Ekonomika sa úzkostlivo snaží získať stále viac a paradoxne podporuje kultúru

plytvania. Odhadzujúc mladých, a súčasne obmedzujúc mieru pôrodnosti. Odhadzujeme tiež starých, pretože už nie sú potrební, neprodukujú, sú pasívnou triedou...A odhadzovaním starých i mladých sa zbavujeme budúcnosti ľudí, pretože mladí so svojou silou ťahajú vpred, a starší nám dávajú múdrosť, majú v sebe pamäť ľudstvu, musia ju prenášať na mladých (...) Zbavujeme sa celej generácie, aby sme udržiavali jeden ekonomický systém, ktorý stráca svoju platnosť, systém, ktorý aby prežil, musí viesť vojny, ako to veľké ríše vždy robili (...) Táto samotná idea nás zbavuje bohatstva rozmanitosti myslenia, a teda aj dialógu medzi ľuďmi."

Ľudia sú potravou pre systém. Tá predstava nám pripomína film „Matrix“, kde sú ľudské bytosti použité ako batérie pre veľké elektrické stroje, ktoré dosiahli sebauvedomenie. Mnohí z nich žijú

vo falošnom svete, ktorý sa ukazuje byť pohodlným väzením. Max Weber, začiatkom dvadsiateho storočia, charakterizoval trh zbavený hodnôt ako železnú klietku.

Dve strany tej istej reality

Tieto dve diktatúry, odsúdené pápežmi, sú súčasne aj odlišnými aspektami tej istej reality. V prvých dňoch svojho pontifikátu, v dôležitom prejave k diplomatickému zboru, akreditovanému pri Svätej Stolicy, poukázal pápež František na prepojenie jeho starostlivosti o chudobných s učením o pravde Benedikta XVI. Predovšetkým zdôraznil: „Ako viete, je viacero dôvodov, prečo som si vybral meno Františka z Assisi, známe meno, ďaleko za hranicami Talianska a Európy, dokonca známe aj medzi ľuďmi, ktorí nevyznávajú katolícku vieru. Jedným z prvých dôvodov bola Františkova láska k chudobným.

Koľko je len dnes ešte chudobných vo svete! A akému veľkému utrpeniu sú vystavení! Podľa vzoru Františka z Assisi, sa Cirkev na každom mieste zemegule vždy snažila vyvíjať starostlivosť o tých, ktorí trpia núdzu, a myslím, že v mnohých vašich krajinách môžete potvrdiť veľkorysé aktivity kresťanov, ktorí sa zanielene venujú pomoci chorým, sirotám, bezdomovcom, ľuďom na perifériách, a tak sa snažia robiť spoločnosť humánnejšou a spravodlivejšou".

Po tom, čo popisuje problém kultúry plytvania, v ďalšom odstavci buduje nadväznosť na predchádzajúceho pápeža: „Ale existuje aj iná forma chudoby! Je to duchovná chudoba našich čias, ktorá obzvlášť ťažko postihuje takzvané bohaté krajiny. Je to to, čo môj milovaný predchodca Benedikt XVI. nazval „tyraniou relativizmu", ktorá z každého človeka robí svoje vlastné kritérium a ohrozuje spolužitie medzi ľuďmi. A

druhý dôvod, prečo som si vybral toto meno, František z Assisi, nám hovorí, že by sme mali pracovať na budovaní mieru. Bez pravdy však neexistuje žiaden skutočný mier! Nemôže existovať skutočný mier, ak každý si je sám pre seba kritériom, ak si každý chce vždy nárokovať výlučne svoje práva, bez toho, aby sa súčasne staral aj o dobro iných, každého jedného, na základe prirodzenosti, ktorá zjednocuje všetky ľudské bytosti na tejto zemi."

Neexistuje žiaden mier, žiaden možný ľudský pokrok, ak sa ľudia nestarajú o dobro iných. Ján Pavol II. to zosumarizoval v historickom výroku „mier je dielom solidarity", čím naviazal na svojich predchodcov, Pia XII. a Pavla VI, ktorí vyhlásili, že „mier je dielom spravodlivosti" a „rozvoj je nové pomenovanie pre mier". Toto prepojenie dôvodov v pápežskom magistériu je založené na ústrednom princípe ľudskej

dôstojnosti: svet, kde bratstvo víťazí, možno budovať len na tom, že sa človek dáva iným ľuďom.

Preto súčasná spoločnosť potrebuje znovu objaviť – aby mohla prekonať krízu chudoby a hodnoty, ktoré už roky žijeme – svoju najhlbšiu pravdu: absolútny rešpekt pre ľudské práva každej osoby, ktorá je jedna-svojho-druhu a unikátna. Bez tohto základu budú niektorí využívaní len ako nástroje pre sebecké záujmy iných a ľudské osoby budú používané, a nie rešpektované, bude sa s nimi zaobchádzať ako s vecami, ktorých sa možno zbavovať, keď už nie sú užitočné.

Podľa môjho názoru pápež František sa sústavne odvoláva na relativizmus, zdôrazňovaním toho, čo je vyjadrené v odsúdení priameho dôsledku relativizmu: ovládania moci, kultúre plytvania a ľahostajnosti, byrokracii viery. Proti

tomuto ponúka kultúru stretávania a odovzdanosti.

V Evangelii Gaudium opisuje „sústavný nárast relativizmu, ktorý vedie k všeobecnému zmyslu dezorientácie". Ďalej vysvetľuje: „Tento praktický relativizmus spočíva v takom konaní, ako keby Boh neexistoval, v rozhodnutiach, ako keby chudobní neexistovali, v stanovovaní si cieľov, ako keby iní ľudia neexistovali, v takom konaní, ako keby ľudia, ktorí neprijali Evanjelium, neexistovali." Inými slovami je to viesť životný štýl „jedla, pitia, veselien sa", ako temný dôsledok iluzórnej autonómie, ktorá popiera akúkoľvek zodpovednosť voči iným. S týmto kontrastuje etika Martina Bubera, pripomínajúca, že sme „strážcovia našich bratov", že existujú bratské vzťahy, ktoré nás spájajú, že nie sme izolované individua, ktoré môžu myslieť len na naše „vlastné ego a túžby." Sme

povolání k dobročinné lásce, ktorá
buduje spoločné dobro, ku caritas in
veritate – sociálnej encyklike
Benedikta XVI. – k láske k pravde.

Sumárne možno povedať, že
Benedikt poukazuje na to, že bez
pravdivého základu svetu chýba
apelačný, opravný mechanizmus, a je
riadený tými, ktorí sú pri moci:
chudobní a slabí nemajú žiadny
nárok na dôstojnosť, neexistujú
hodnoty, ktoré by podporili ich
požiadavky.

František svojím vlastným spôsobom
s osobitým dôrazom odsudzuje to, že
reálnym prejavom relativizmu je
kultúra plytvania a víťazstvo moci a
peňazí nad dôstojnosťou, nad tým, čo
je skutočne ľudské, nad pravdou. Sú
to stupne toho istého procesu, dva
aspekty tej istej reality, ktoré nás
vyzývajú, aby sme viac milovali,
dávali, odpúšťali, boli veľkorysí.

Príbeh na záver

Rád by som zakončil tento článok jedným príbehom. Asi pred mesiacom som mal veľkú radosť z toho, že som mohol navštíviť pápeža v Santa Martha. Prijal ma tak, ako otec prijíma syna. Povzbudený touto familiárnou atmosférou som si dovoľil požiadať ho, aby potvrdil myšlienku, na ktorej ja, spolu s ďalšími intelektuálmi v Argentíne pracujeme, a ktorú sumarizujeme v zmysle, že kultúra plytvania je dôsledkom diktatúry relativizmu. František s úsmevom a istým dôrazom odpovedal (samozrejme nie doslova týmito slovami): Je to tak. Ak neexistuje žiadna pravda, jediné čo zostáva, sú osobné záujmy, ktorých nehanebným dôsledkom je zbavovanie sa slabých. A znovu sa odvolal na nezamestnanosť toľkých mladých ľudí v Európe, ktorá mu spôsobuje tak veľa starostí.

Niektorí to formulujú tak, že emeritný pápež Benedikt oslovoval

hlavu, a že František oslovuje srdce.
Zjednotíme oboje v kontinuite,
pretože človek bez hlavy je hrozný,
ale človek bez srdca ešte horší.

Publikované v španielskom časopise
Palabra.

.....

pdf | document generated
automatically from [https://
dev.opusdei.org/sk-sk/article/frantisek-
a-benedikt-kontinuita-alebo-zlom/](https://dev.opusdei.org/sk-sk/article/frantisek-a-benedikt-kontinuita-alebo-zlom/)
(18.08.2025)